

ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ ФАХІВЦІВ З КІБЕРБЕЗПЕКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті досліджено специфіку професійної мови фахівців кібербезпеки. Обґрунтовано актуальність упорядкування та дослідження цієї лексики для забезпечення точності й зрозумілості в різних комунікативних контекстах. Виявлено, що, основна проблема полягає у спонтанній адаптації переважно англійських запозичень без належної стандартизації, що ускладнює навчання, переклад та термінологічні дослідження.

Ключові слова: термінологія, фахова мова, професіоналізми, технічна лексика.

Abstract

The article examines the specifics of the professional language of cybersecurity specialists. The relevance of organizing and researching this vocabulary to ensure accuracy and clarity in different communicative contexts is substantiated. It is revealed that the main problem is the spontaneous adaptation of predominantly English-language borrowings without proper standardization, which complicates training, translation and terminological research.

Keywords: terminology, professional language, professionalisms, technical vocabulary.

Вступ

Сучасна кібербезпека є однією з найбільш технологічно розвинених галузей, яка вимагає глибоких знань у таких сферах, як інформаційні технології, криптографія, мережеві системи та аналіз вразливостей. У цій сфері надзвичайно важливою є швидка й точна передача інформації між фахівцями, що й зумовлює формування специфічної професійної мови, насиченої технічними термінами та професіоналізмами. І. Павлюк зазначає, що саме терміни, професійні жаргонізми, номенклатурні назви та загальновживана лексика формують фундамент функціонального стилю, що застосовується в науковій, технічній, виробничій та управлінській сферах [5, 323].

Серед одиниць фахової мови у галузі кібербезпеки виокремлюємо поняття професіоналізми як слово або зворот, властиві мовленню людей певної професії. Професіоналізми – неунормовані фахові одиниці, котрі позначають спеціальні поняття, знаряддя чи продукти та відображають внутрішню культуру професійної спільноти. Незважаючи на поширене використання професіоналізмів у практичній діяльності фахівців із кібербезпеки, їхнє дослідження в українському науковому середовищі залишається недостатнім. Ключовою проблемою є стихійний характер адаптації переважно англійських запозичень, який відбувається за відсутності належної мовної стандартизації, що ускладнює навчальний процес, перекладацьку діяльність та наукові розвідки в галузі термінології.

Метою статті є дослідження особливостей функціонування професіоналізмів в українській мові фахівців сфери кібербезпеки, виявлення проблем, пов'язаних із їхнім вживанням та адаптацією.

Основна частина

Українське мовознавство демонструє різні підходи до визначення сутності та меж професійної лексики. Цій проблемі присвячено наукові студії О. Глованової, С. Гриньова, В. Жирмунського, Т. Луковенко, Т. Михайлової, О. Павлової, Н. Подольської, Т. Пристайко, С. Шелова, О. Романова та ін. Г. Горох виділяє дві основні точки зору: перша розглядає професійну лексику як переважно застарілі слова ремесел, протиставляючи її сучасній науково-технічній термінології. Друга ж вказує на часткове збігання професійної лексики з термінологією, вбачаючи відмінність у статусі: термін є офіційною, узаконеною назвою поняття, тоді як професіоналізм є напівофіційним словом, що використовується переважно в усному мовленні фахівців [4, 295]. А. Коваль розглядає професіоналізми як переважно образні дублети наукових і технічних термінів, утворені на базі загальновживаної лексики [2, 220]. О. Пономарів підкреслює відмінність професіоналізмів від термінів, наголошуючи на їхній несистематизованості на противагу кодифікованій природі термінології. Водночас обидва дослідники визнають важливу номінативно-комунікативну функцію професіоналізмів, їхню здатність точно називати деталі виробництва чи технологічних процесів, сприяючи кращому взаєморозумінню серед фахівців [1, 99].

Т. Луковенко виокремлює два основні типи професіоналізмів, які використовують у фаховій комунікації. Перший тип – власне професіоналізми. Вони виникають як відображення специфіки робочих процесів через механізми метонімії та метафори. Характерними рисами цих одиниць є полісемія та розмитість значення, адже один і той самий професіоналізм може набувати різних семантичних відтінків залежно від контексту. За певних умов такі професіоналізми здатні втрачати свою неофіційність, закріплюватися в мові та ставати частиною термінологічних систем.

Другий тип – комунікативні професіоналізми. Ці одиниці є результатом фонетичних, граматичних або словотворчих трансформацій термінів, що зумовлено їхньою адаптацією до потреб усного фахового спілкування. Прагнення до мовної економії та відображення специфіки міжособистісних стосунків у професійному середовищі є основними чинниками їхньої появи. Комунікативні професіоналізми слугують засобом швидкого й інформативного обміну думками в умовах колективної роботи [1].

На основі наведеної класифікації доберемо такі приклади професіоналізмів зі сфери кібербезпеки:

1. Власне професіоналізми (утворені через метонімізацію та метафоризацію, багатозначні, семантично невизначені): хвіст (tail): може позначати частину url-адреси після основного домену або залишковий код шкідливої програми; дірка (hole): вразливість у системі безпеки; залізо (iron, hardware): комп'ютерне обладнання, апаратне забезпечення; знести (to take down): вивести з ладу сервер або вебсайт; підняти (to bring up): запустити сервер або сервіс; кролик (rabbit): програма, яка швидко розмножується споживаючи ресурси системи; сміття (garbage): непотрібні або шкідливі дані, що засмічують систему.

2. Комунікативні професіоналізми (результат фонетичних, граматичних, словотворчих змін термінів для усної комунікації): брут (brute): скорочена форма від «брутфорс»; юзати (to use): запозичене та фонетично адаптоване англійське слово «use»; прошарити (to share): запозичене та фонетично адаптоване англійське слово «share» у значенні «розуміти», «розбиратися»; сисадмін (sysadmin): скорочена форма від «системний адміністратор»; хакерок (hackerok): зменшувально-пестлива форма від «хакер» (може мати іронічний відтінок); антивірус (antivirus): скорочена форма від «антивірусна програма»; вайфайка (wi-fi-ka): зменшувально-пестлива форма від «wi-fi»; патчик (patchyk): зменшувальна форма від патч (оновлення програмного забезпечення); залити (zalyt'): фонетично адаптоване російське слово «залить» у значенні «завантажити» (файли в систему); злити (zlyt'): фонетично адаптоване російське слово «слить» у значенні «незаконно розповсюдити» (інформацію); адмінка (adminka): скорочена форма від «адміністративна панель»; дедос (dedos): скорочена форма від «ddos» (Distributed Denial of Service - розподілена відмова в обслуговуванні).

Висновки

Отже, професіоналізми в галузі кібербезпеки – засіб швидкого усного спілкування фахівців, неприйнятний в офіційних документах та наукових працях. Незважаючи на некодифікованість, нестійкість та емоційну забарвленість, професійна лексика визнається важливим джерелом для поповнення термінологічного фонду різних галузей знань. Тому дослідження професіоналізмів зосереджуються на їхній природі як несистемних, часто образних назв, їхній комунікативній ролі в професійному середовищі та їхньому потенціалі як бази для формування нових термінів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Луковенко Т. О. До проблеми класифікації спеціальних лексичних одиниць (професіоналізмів). Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. 2015. Вип. 51. С. 262-264. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_51_100
2. Мельниченко Д. В. Професіоналізми, жаргонізми й арготизми як нелітературні прошарки лексики <https://clar.navya.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ab9f1e6e-cafc-4e16-ae08-dcafc6618ca0/content>
3. Нікуліна Н. (2022). Професіоналізми автотранспортної галузі. Collection of Scientific Papers «SCIENTIA», June 10, 2022; Sydney, Australia, 111–113.
4. Павлова О. Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки (до проблеми класифікації спеціальної лексики) https://vlp.com.ua/files/09_38.pdf
5. Павлюк І. Б. Провідні характеристики фахових мов. Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. Київ. нац. лінгв. ун-т. Вип. 28. К. : Вид. центр КНЛУ, 2012. С. 322–329.

Науковий керівник: **Мошнорізі Марія Миколаївна** – канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, ел.пошта: moshnoriz.m.m@vntu.edu.ua.

Фененко Богдана Олександрівна – студентка 1 курсу кафедри захисту інформації, Вінницький національний технічний університет, bfenenko1@gmail.com

Supervisor: **Mariia M. Moshnoriz** – Candidate of Philological Sciences, Department of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, e-mail: moshnoriz.m.m@vntu.edu.ua.

Bogdana O. Fenenko – 1st year student, Department of Information Security, Vinnytsia National Technical University, e-mail: bfenenko1@gmail.com.